

Patrimoni històric i artístic del maresme

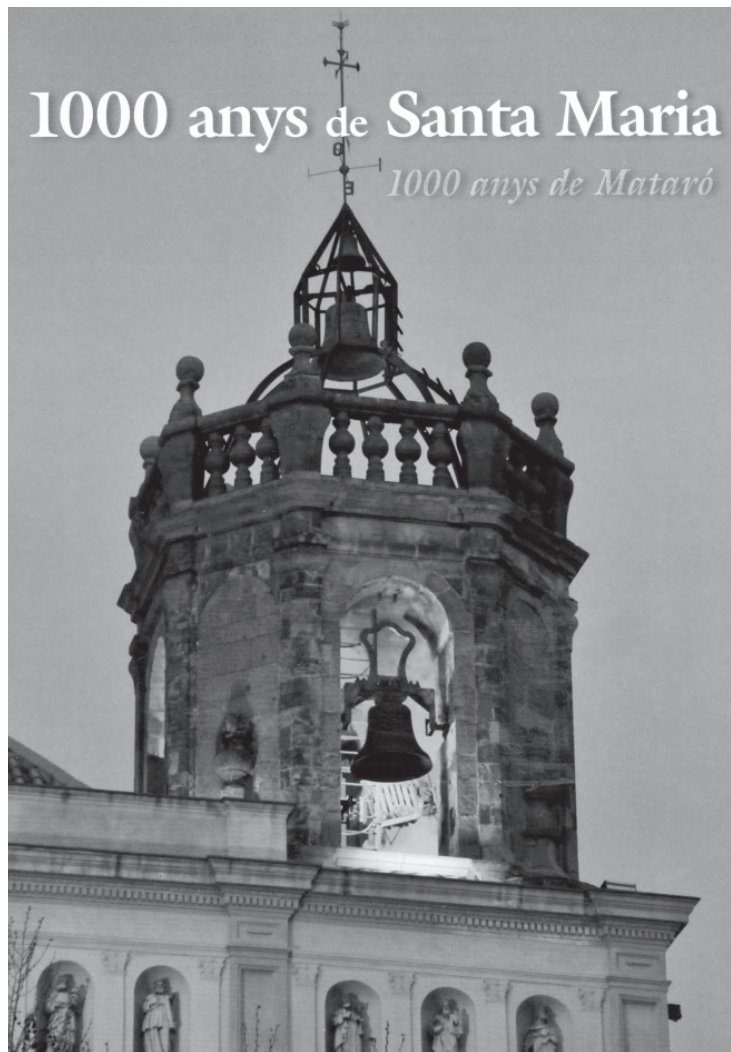
MARIA JOSEP CASTILLO

Els dos llibres que comentem en aquest número de fonts tenen a veure amb el patrimoni històric i artístic de la comarca. El Maresme no destaca especialment pel seu patrimoni monumental, però en la seva discreció trobem algunes mostres dignes de menció. En algun moment de la història de l'art català les nostres contrades foren escenari de magnífiques construccions. Ens referim al Modernisme, a cavall dels segles XIX i XX. L'any 2008 Mataró ha celebrat nombrosos actes recordant el mil·lenari de la seva principal església, la basílica de Santa Maria. Per tal que l'esdeveniment quedés palès en el futur s'ha publicat un llibre que recull aquest període de mil anys d'història del temple i el seu contingut artístic.

1000 anys de Santa Maria.

1000 anys de Mataró

Tretze són els autors que, coordinats per Ramon Salicrú, signen els quinze capítols d'un llibre en el qual un element de forta atracció són les il·lustracions. Nombroses fotografies de Ramon Manent complementen el text. Estem davant d'un llibre dels etiquetats "de regal": gran format, tapa dura, atractives fotografies a tota plana... I, veritablement, és un regal per a la vista poder gaudir de les imatges del que constitueix sense dubte la icona per excel·lència de l'art mataroní, deixant de banda el Modernisme que després veurem. La basílica de Santa Maria aplega, des de l'època medieval fins al segle XX nom-

---

■ DIVERSOS AUTORS

■ *1000 anys de Santa Maria.*
1000 anys de Mataró

■ **Parròquia de Santa Maria de Mataró i Lunweg.**
Barcelona, 2009

■ **128 pàgines**

---

broses obres d'art. En ella intervingueren artistes locals i altres

coneguts fora de casa nostra.

Historiadors mataronins com Joaquim Llovet o Joan Giménez Blasco; especialistes en la història i l'art de Santa Maria com Manel Salicrú o Rafael Soler; arquitectes com Agàpit Borràs o Mariona Gallifa són alguns dels tretze autors abans esmentats. A ells hem d'afegir el músic Francesc Cortès que ens parla del seu orgue, o alguns dels rectors, que recorden la vida parroquial en temps recents. Molts d'aquests

■ **CRUZ, Marga (fotografia) i ANDREU, Pep (text)**

■ ***Modernisme al Maresme. L'arquitectura entre dos segles***

■ **Edició a càrrec de Marga Cruz, 2009**

■ **336 pàgines**

autors estan vinculats a l'entitat que manté viva la història i la salvaguarda del patrimoni documental i artístic de la parròquia: ens referim al Museu Arxiu de Santa Maria.

La presentació del llibre corre a càrrec del cardenal arquebisbe de Barcelona, Lluís Martínez Sistach, de l'alcalde de Mataró, Joan Antoni Barón, i de l'actual rector de Santa Maria, Joan Barat.

Els primers apartats del llibre

ens fan un recorregut per la història del temple partint de la primera referència documental del 1008, quan la parròquia apareix mencionada en un document de permuta de terres on Mataró es menciona com a "Civitas Fracta", topònim que convivia amb el d'Alarona. Això no vol dir però que abans no existís Santa Maria, ja que és molt probable que el seu emplaçament coincideixi amb el del temple romà d'Iluro, transformat el segle V en cristià. Al segle XI seria un petit edifici preromànic o romànic que s'enderrocà al segle XV per fer-ne la construcció gòtica, substituïda després a finals del segle XVII, per l'actual.

Des del segle XIV comptem amb força documentació que ens permet reconstruir la història de l'edifici. Així sabem, per exemple, que el 1448 un terratrèmol n'enderrocà una part.

L'arquitecte Ercule Turelli projectà el temple tal com ara

el coneixem, farcit d'obres barroques. Algunes d'elles no han arribat fins a nosaltres, destruïdes durant la Guerra Civil del 1936-39, així com la vida del que fou un dels seus rectors més carismàtics, el Dr. Samsó. Els dos elements barrocs que encara podem contemplar són la capella del Roser, amb el magnífic retaule de fusta policromada i daurada esculpit per Antoni Riera, i el Conjunt dels Dolors, pintat per Antoni Viladomat. No podem oblidar "afegitons" més recents com la capella del Sagrament, construïda sobre l'antic fossar a finals del segle XIX, o la façana actual, acabada l'any 1867 i amb escultures fetes durant la segona meitat del segle XX substituint les destruïdes el 1936. I és que un temple amb tanta història al darrera ha necessitat diverses restauracions, de les quals també dona compte el llibre.

Per acabar es recullen els diversos actes celebrats a l'entorn del mil·lenari de Santa Maria, mes a mes des de març del 2008 fins l'abril del 2009: la Missa solemne del 25 de març del 2008, actes institucionals, lúdics i esportius (caminada, ballades de sardanes, trobada de gegants i nans, actuacions castelleres), conferències, exposicions, concerts...

Pensant en una major difusió del llibre, els textos s'han traduït al castellà.

Modernisme al Maresme. L'arquitectura entre dos segles

El passat mes de setembre arribà a les llibreries aquesta obra que té com a protagonista l'estil que més identifica l'arquitectura i l'art de la nostra comarca, el Modernisme. A finals del segle XIX tota Europa es veié afectada en major o menor mesura per l'afloreament d'aquest estil nou, modern, jove, i que a Catalunya

arrelà amb força de la mà d'arquitectes de primera fila encapçalats per Gaudí, Domènech i Muntaner i Puig i Cadafalch. El Maresme no en podia quedar al marge, donada la connexió dels tres personatges abans esmentats amb la comarca: un jove Gaudí treballà a Mataró, Domènech i Muntaner estava relacionat familiarment amb Canet, on viurà i treballarà, i Puig i Cadafalch va néixer a Mataró, ciutat en la qual desenvolupà durant anys la seva tasca professional, estiuant a la veïna Argentona.

Però a part d'aquesta terna de municipis (Mataró, Argentona i Canet) altres propers veieren en major o menor mesura sorgir edificacions modernistes. Amb fotografies de la mataronina Marga Cruz, vint-i-cinc localitats de la comarca, ordenades alfabèticament, desfilen pel llibre lluint les seves joies modernistes. El periodista Pep Andreu, també íntimament lligat a la seva ciutat, Mataró, té cura del text que acompanya les nombroses imatges. De cada localitat, en fa una introducció esmentant les seves senyes d'identitat i comenta breument algunes de les mostres modernistes de cada municipi.

Al pròleg, l'arquitecte Agàpit Borràs, també mataroní, ens introdueix en el tema central del llibre, l'arquitectura i el modernisme. Posa èmfasi en afegir un nom a la terna d'arquitectes abans esmentada, el d'Elies Rogent, destacant la seva tasca constructiva i també didàctica, ja que fou mestre de personatges de primera fila en el món de l'arquitectura catalana a cavall dels dos segles passats. Ens parla del lligam del modernisme amb la Renaixença, de les

característiques d'un art total que participa del medievalisme, de l'historicisme i de l'eclecticisme, d'obres cabdals per al modernisme com les construïdes a l'entorn de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888 al Parc de la Ciutadella, acabant amb un breu recorregut per la història de l'arquitectura catalana en el que quedava del segle XX (noucentisme, GATPAC, Grup R).

Les principals mostres del modernisme a la comarca són enumerades al principi dels capítols, poble a poble, d'Alella a Vilassar de Mar. Algunes d'elles són a més comentades per Pep Andreu. D'Argentona (pàgines 50-65) s'esmenten les següents: Cal Pagès, Can Baladia, Can Calopa, Can Fontdevila, Can Garí i la casa dels masovers, Can Mercader, Can Navas, la capella del Sagrament, la casa d'estiu de Puig i Cadafalch, la casa del baró de Viver, els Quatre Rellotges, l'església de Sant Miquel del Cros, la torre d'aigües del Cros, la Torre Ruiz i els Xalets Julià. El periodista identifica el nostre poble amb l'aigua, parlant de les seves fonts, que portaven temps enrere estiuant a la vila, lligant aquest tema, com no, amb la festa del càntir i el museu dedicat a aquest atuell. Destaca can Garí com la millor obra modernista del municipi, continuant amb altres intervencions del seu arquitecte, Puig i Cadafalch, al poble. No ens diu el nom de la casa on feu obres d'ampliació i millora, un casal del segle XVI del carrer Bernat de Riudemeia, però amb aquestes "pistes" sabem que es tracta de Can Calopa. Acaba la relació d'obres comentades amb Can Mercader o la Casa Mora,

d'estètica mossàrab i amb una peculiar reixa de forja. Fotografies de Can Baladia, Can Fontdevila, Can Garí, la capella del Sagrament, la casa Puig i Cadafalch, Cal Pagès i la seva glorieta a la plaça Ballot, Can Mercader i la Torre Ruiz il·lustren les pàgines dedicades a Argentona.

Entitats comarcals com el

El periodista identifica el nostre poble amb l'aigua, parlant de les seves fonts, que portaven temps enrere estiuant a la vila, lligant aquest tema, com no, amb la festa del càntir i el museu dedicat a aquest atuell. Destaca can Garí com la millor obra modernista del municipi, continuant amb altres intervencions del seu arquitecte, Puig i Cadafalch, al poble

Consell Comarcal del Maresme o el Consorci de Promoció Turística Costa del Maresme i els ajuntaments de les localitats esmentades al llibre, així com una entitat bancària de casa nostra, han ajudat que un llibre com aquest, costós per les nombroses imatges que conté, hagi vist la llum. Ve a afegir-se a la bibliografia sobre el tema que fins ara es centrava en Mataró, Argentona i Canet.

Tal com passava amb el llibre sobre Santa Maria, les traduccions dels texts, en aquest cas al castellà i a l'anglès, facilitaràn la difusió d'un llibre que posa la nostra comarca en el mapa del modernisme català i de fora de Catalunya.